

HVA SIER BEKJENNELSESSKRIFTENE OM GODE GJERNINGER?

Av Kåre Svebak

05.10.2013

«Dette er et troverdig ord, og jeg vil at du skal innprente det jeg har sagt, så de som er kommet til tro på Gud, blir ivrige etter å gjøre gode gjerninger», *Tit 3:8*.

Bekjennelsestro lutherdom legger stor vekt på gode gjerninger. Emnet er viet stor plass i bekjennelsesskriftene. Med sikte på prester og lekfolk som ønsker seg en lett tilgjengelig oversikt, presenterer jeg hva bekjennelsesskriftene lærer om gode gjerninger. Den som vil arbeide videre med emnet rettferdiggjørelse og gode gjerninger, anbefaler jeg Konkordieformelens artikler om emnet (FC Ep 3, og FC SD 3 og 4).

Kristi velgjerninger den gang og læren om gode gjerninger nå reiser et forhold av grunnleggende betydning i dømte menneskers liv og i menighetens virksomhet. I Apologien til Den augsburgske bekjennelse (CA = Confessio Augustana) bruker Melancton de evangeliske prestene som referanse: De lærer evangeliet om Kristi velgjerninger, og tilføyer læren om de gode gjerninger (Apol 24:48).

Alle kristne synes enige om en ting: Det er nødvendig å gjøre gode gjerninger. Mange vil ikke anerkjennende til følgende utsagn: Vi lærer "hvilke livsforhold og hvilke gjerninger som tekkes Gud i hvert kall" (CA 20:1f). Vi erkjenner "at det er nødvendig at vi begynner å holde loven, og at vi siden gjør det mer og mer", og vi lærer "både det indre, åndelige til- driv og de utvendige, gode gjerninger" (Apol 4:136, 24. Jf. CA 6 og 20, Apol 4:1, 122ff, og art 20. SA C 13. FC Ep 4, SD 4. FC Ep = Konkordieformelen Kort forklaring. SD = Grundig forklaring).

Veiskillet blir synlig straks vi redegjør for forholdet mellom frifinnelsen (el rettferdiggjørelsen) og fornyelsen (el helliggjørelsen). Kontrasten til Romerkirken beror på dette forhold i frelseslæren (Apol 27:54). Kontrasten blir også tydelig i forhold til kirker i tradisjoner fra Zwingli, Calvin og Bucer, og i forhold til den moderne el frafalne lutherdom, anført av Det Lutherske Verdensforbund). Veiskillet tydeliggjør hva vi mener med «gode gjerninger» og hva den meningsgivende begrunnelse er – den nytestamentlige tro.

Innholdsfortegnelse

HVA SIER BEKJENNELSESSKRIFTENE OM GODE GJERNINGER?	3
Innholdsfortegnelse	4
1 Hva er gode gjerninger?	5
2 Menneskets muligheter til gode gjerninger:.....	6
Relevante utsagn om humanetikkens begrensning.....	6
Den borgerlige rettferdighet.....	6
Det nødvendige vilkår for Gud	7
Guds sjelesorg med lov og evangelium – vår mulighet	7
Meningen med prekenembetet	7
3 Gode gjerningers betydning.....	9
Ingen betydning for vår frelse.....	9
Frifunnet på grunn av Kristi fortjeneste ved tro	9
Troen har Kristus til gave og ærer ham med gode gjerninger	9
4 Gode gjerningers sanne betydning.	11
Gud viser sin makt i vår svakhet.....	11
Hellige for Gud ved troen, for Kristi skyld	11
Gode gjerninger fortjener belønning	12
5 Gode gjerningers nødvendighet.....	13
Hensikten med rettferdiggjørelsen	13
6 Troens øvelse i det jordiske kall	14
Det jordiske kall hellig for Gud	14
Den evangeliske fullkommenhet.....	14

1 Hva er gode gjerninger?

Hva de er, lærer vi av Guds ord. Alt som ikke foregår i samsvar med Guds bud, er vanhellig i Guds øyne (Store Katekisme = SK, De ti bud 93).

De ti bud er uttrykk for Guds uforanderlige vilje. Derfor må omvendelsen bære gode frukter til Guds ære, og de har også sin lønn (Apol 12:139, 174). Utenfor De ti bud fins gjerninger som er store og verdifulle i verdens øyne, men ingen gjerning eller livsførsel som behager Gud (SK De ti bud, 102, 311). Rette gode gjerninger kommer ikke av privatmeninger og menneskebud, men er "de som Gud selv har foreskrevet og befalt i sitt Ord". De skjer "når personen er blitt forsonet med Gud ved troen og fornyet ved Den Hellige Ånd." (FC SD 4:7, 6:15)

De tre første budene – om kjærligheten til Gud, kan et menneske oppfylle med utvortes gjerninger. Men Gud vil ha den hele kjærlighet, det vil si uten skrømt. Det evner ingen uten Den Hellige Ånds virkning ved troen (Apol 20:7). Troen stoler på syndenes forlatelse for Kristi skyld, og må settes høyt over gjerningene og alle dyrkelser (CA 6:4). De ti bud krever også gjerninger som går langt ut over det som fornuften kan make (Apol 4:8, 12:174).

Gode gjerninger er dagligdagse og uten anseelse i verdens øyne (SK De ti bud, 313). Det er en sann, god gjerning å være tro i sitt kall (CA 26:10, Apol 15:25, 23:32). Gjerninger i samsvar med De ti bud, behager Gud og er bedre enn pilegrimsreiser, klosterliv osv (SK De ti bud, 116, 143, 333).

Selvvalgte gjerninger er barnslige og unødvendige (CA 20:3). De er hyklerske, og djevelens løgn og fjas (samme 102, 120f).

2 Menneskets muligheter til gode gjerninger:

Relevante utsagn om humanetikken begrensning

En hovedinnvending mot middelalderens skolefilosofer (skolastikerne) var deres uvi-tenhet om Skriftens åpenbaring av menneskets totale syndeforderv med dets følger i forholdet til Gud, medmennesker og oss selv. De lærte som en selvfølge at mennesket har en rett fornuft og god vilje. (SK C 1:3f - ref Sal 51, Rom 5:2, 2 Mos 33, 1 Mos 3. Jf FC SD 2:60.) Hva bekjennesskriftene sier om «filosofien», gjelder for en stor del vårt forhold til humanetikk og modernitetens livsstil i det sekulær-liberale samfunn.

Det smigrer menneskene å høre påstanden om fornuftens mulighet for Gud – at vi med sorg over synden, kan gjøre gode gjerninger av kjærlighet til Gud. Denne lære om rettferdiggjørelse av gjerninger tilslører forskjellen mellom filosofi og kristendom. (Apol 4:9, 12)

I filosofien spørres det etter den rettferdighet som kommer av ens egen gjerning, og som visselig ligger i viljen. I kirken må det tales annerledes om rettferdiggjørelsen, når det er tale om å frikjenne en skyldig person og erklære ham rettferdig på grunn av en annens rettferdighet, nemlig Kristi. Det er Kristi fremmede rettferdighet som Gud tilregner troen. (Apol 4:306) Derfor må vi skjelle mellom den verdslige rettferdighet og den åndelige rettferdighet. Den ene fremmer ytre tukt og oppseding og beror på viljen, den andre er Den Hellige Ånd verk i de troende og beror på Kristi fortjeneste. (Samme 18:9)

Den menneskelige visdom ser loven og søker rettferdighet i den. Bedratt av den menneskelige visdom, så ikke skolastikkens filosofer dekket over Mose ansikt. Eksempler: Konfrontasjonene mellom Jesus og farisèerne, og senere mellom det nytestamentlige evangelium og islam. Vi forkynner en annen rettferdighet – den som er blitt åpenbart ved evangeliet. (Apol 4:229f)

De likegyldiges selvtrygge drømmer består i spekulasjoner om kjærlighet. Det er først når lovens anklager avslører Guds vredesdom, at samvittigheten kommer i kamp og strid. Da må samvittigheten flykte for Guds dom, for det er umulig å elske Gud uten troen på syndenes forlatelse for Kristi skyld. (Apol 4:36f)

Filosofiens historie vitner om menneskers forsøk på å leve sømmelig og styre seg selv ved egne krefter, men filosofenes forsøk «ble utskjemt av mange åpenbare synder» (CA 20:33). På grunn av arvesyndens kraft, følger mennesket oftere onde impulser enn den rette bedømmelse. Denne preferanse gjør den verdslige rettferdighet sjelden. (Apol 18:5)

Den borgerlige rettferdighet

Vi mennesker har ikke evnen til å oppfylle Guds kjærlighetsbud helt og fullt, slik Gud vil. Denne kjensgjerning vitner om livet under syndefallets kår. Vår evne er begrenset til å gjøre borgerlige gjerninger til gagn for medmennesker og det samfunn vi lever i. Slike gjerninger tilsvarer i utvortes mening Tibudslovens andre tavle – om kjærligheten til vår

neste. Denne evne skal vi bruke til å oppfylle våre borgerlige plikter, og ta vare på hjem og samfunn som Guds gode ordninger. Unntak er gjerninger i strid med Guds bud (Apg 5:29). (CA 16:4-6. Jf Apol 4:8, 18, 130, 256, 12:142, 28:4 – en bunden frihet).

Det nødvendige vilkår for Gud

Mange bibelsteder roser gode gjerninger. De roser ikke hyklery, men ser til Guds rettferdighet i hjertet og roser dens frukter (Apol 4:371). Skal gjerningene behage Gud, må personen først behage Gud for Kristi skyld (FC SD 4:8 ref Mt 7:18, Rom 14:23, Gal 5:22, Ef 5:9). Vi må ikke bedømme personen etter gjerningene, men gjerningene etter personen (her om Guds gjerning i dåpen – ved Ordet som innfatter vannet, SK Dåpen, 12).

Når Gud går i rette med oss, og vi kjenner på skyld og skam, er ikke vår kjærlighet årsaken til frifinnelse hos Gud. Den rette anger gir Gud rett når han dømmer, og tror at vi blir tilgitt for Kristi skyld (Apol 4:239 ref 1 Pet 2:6, samme 12:108).

På grunn av arvesyndens motstand i hjertene er vi alle hyklere (anm = hjerte brukt om menneskets aller innerste). Denne motstand har sin lyst i fiendskap mot Gud (Apol 2:33, 4:33 ref Rom 8:7f). Respektable gjerninger i menneskers øyne, gjør ingen forskjell så lenge vi er uten Den Hellige Ånds gjerning ved troen (samme 4:35, FC SD 4:8).

Guds sjelesorg med lov og evangelium – vår mulighet

De "evangeliske" (lutheranerne) «viser hvordan vi kan gjøre gode gjerninger»: Får Gud komme til orde med sin lov, tar han "sløret" vekk fra våre villfarelser om gjerningene. Vi ser at vi er langt fra å oppfylle loven, for vi elsker ikke Gud og tror ikke at Gud har omsorg for oss, men at vi blir født og dør ved en tilfeldighet. Men når vi hører evangeliet om syndenes forlatelse for Kristi skyld, blir vi oppreist ved troen og mottar Den Hellige Ånd, så vi kan tenke rett om Gud, frykte ham og tro på ham. (CA 20:35, jf Apol 4:134-136).

Ingen kan elske Gud uten visshet om syndenes forlatelse, mottatt ufortjent, av nåde (Apol 4:106, 109f, 231, 252, FC SD 2:90). Rette, gode gjerninger er foreskrevet i Guds Ord og behager Gud, når personen er forlikt med Gud ved troen og fornyet ved Den Hellige Ånd (FC SD 4:7). Slike gjerninger kommer av troen, og følger troen med nødvendig-het, hvor synden er erkjent (CA 12, Apol 4:275f, 12:28, 58).

Meningen med prekenembetet

Det fins ingen indre bot uten at den også i det ytre fører til kjødets tukt og gode frukter (Apol 12:131, 174). Den Hellige Ånd virker dem (CA 20:29). Det er hensikten med rettferdiggjørelsen (frifinnelsen) at de troende skal begynne å gjøre det gode og lyde Guds lov (Apol 4:349, 11:7-9, FC SD 2:29).

Den Hellige Ånd fører oss ved prekenembetet inn i kristenheten, hvor han helliger oss og virker at vi daglig vokser i tro og gode gjerninger (FC SD 2:38f, jf samme 90). De er Åndens

gjerning eller frukt, i overensstemmelse med Guds lov og uforanderlige vilje, den mennesket skal handle etter i dette liv (FC Ep 6:5f, SD 4:9, 6:15). De som drives av Ånden, gjør gode gjerninger (samme SD 2:63-66). Gode gjerninger vitner om Åndens nærvær i oss (samme Ep 4:15).

3 Gode gjerningers betydning

Ingen betydning for vår frelse.

Det er ingen uviss anger å bekjenne at alt i meg er synd. Det er heller ingen uviss tro, at godtgjøringen består i Guds Lams lidelse og blod. Med denne anger og tro støter vi til jorden alt som bygger på våre gjerninger. (SA C 3:35-39)

Prekenen om gjerninger må ikke overskygge troens rettferdighet. Den er det gjeveste i kirken. Det er ved troen vi mottar syndsforlatelsen og nåden, når vi tror at vi blir tatt til nåde for Kristi skyld (CA 22:8, 21:4). Men den som stoler på gjerninger og tror at han fortjener nåden ved dem, han forkaster Kristi fortjeneste og søker vei til Gud utenom Kristus (samme 20:10).

Kristi død er en godtgjørelse, ikke bare for menneskenes skyld, men også for den evige død (Hos 13:14). De som søker hellighet ved gjerninger, har satt seg selv utenfor kristenheten, for syndsforlatelsens evangelium fins ikke noe annet sted. (SK Troen, 56)

Frifunnet på grunn av Kristi fortjeneste ved tro

Djvelens lærdommer består i lovgjerninger og menneskepåfunn. Slik innskrenker han og tilslører betydningen av Kristi godtgjørelse, og dermed årsaken til at vi burde ile til med glede og gjøre gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. (Apol 12:141. SK De ti bud, 120, 144)

Her gjelder det å passe på at gjerningene ikke blir trukket inn i og blandet sammen med artikkelen om rettferdiggjørelsen. I så fall er gjerningene ikke bare unyttige og en hindring, men skadelige fordi de tjener en annen hensikt enn den å være Guds tegn på frelse. (FS SD 4:22, 37f ref Fil 1:28, 3:7ff)

Ikke noe menneske blir frelst ved gjerninger, men mottar frelsen kun for Kristi skyld, ved troen. (CA 4, 6, 20, 24:28. Jf Apol 4:122-182, 12:71f, 84, 142, art 15:6, 10, art 20. SA B 1:4f.) Gode gjerninger er ikke nødvendige til frelse, men ingen blir frelst uten gode gjerninger (FC Ep 4:2, 16f, samme SD 4:3).

Uten troen, er dåpen til ingen nytte (SK Dåpen 34). Den som ikke går til skrifte fri-villig og for avløsningens skyld (absolusjonens), bør la det være (samme Formaning til skrifte 21).

Troen har Kristus til gave og ærer ham med gode gjerninger

Med gjerningslære skygger man for Kristi ære, oppnår ingen fred i samvittigheten, og lærer aldri å kjenne Gud i hans barmhjertighet. Men Gud er sine nær, de som er over-bevist om at Gud av nåde tilgir og hører oss. (Apol 4:204f)

Gjerninger utelukker nåden (Apol 4:89 ref Rom 4). De gjør gjenfødselen el rettferdiggjørelsen overflødig, og tilgivelsen og bønnehørelsen uviss (samme 12, 187, jf 12:95, 21:10).

Det er nytteløst å stole på gjerninger (samme 181), og latterlig å tro at et menneske kan gjøre mer enn hva loven krever (samme 142). Denne tillit til mennesket er den verste avgudsdyrkelse (SK De ti bud 22). Den falske gudstjeneste gjør (troens) bønn umulig (samme Fadervår 122f).

4 Gode gjerningers sanne betydning.

Gud viser sin makt i vår svakhet

Gode gjerninger er vår skyldighet for Gud, og de er nødvendige fordi Gud påbyr dem. Vi skal øve troen i dem, og bekjenne og takke Gud med dem. Gode gjerninger er hellige på grunn av troen. Med dem trer Kristi offer og herredømmes frem for verden. "Ved disse gjerninger helliggjør han hjertene og trenger djevelen tilbake." Ved dem "setter han åpenlyst de helliges bekjennelse opp mot djevelens herrevælde og viser sin makt i vår svakhet", i den hensikt å bevare evangeliet blant menneskene. (Apol 4:189, jf 165, 174. CA 6:1. FC SD 4:7f, 14)

Hellige for Gud ved troen, for Kristi skyld

Gode gjerninger er troens frukter til Guds ære (Apol 4:174). Kjødets urenhet hefter ved dem, og likevel er de hellige ved troen, "for Kristi skyld". Ved troen er gode gjerninger "åndelige offer", hellige og guddommelige for Gud (Apol 4:189, FC SD 4:8, 6:22 ref 1 Pet 2:5, Heb 11:4f). Hos de hellige har Gud behag i gode gjerninger kun for Kristi og troens skyld (Apol 4:172, 252, 269, 308, 372, 385, art 23:32 ref 1 Tim 2:15. FC SD 2:32, 4:8, 6:22).

Urenheten blir ikke tilregnet den som tror syndenes forlatelse for Kristi skyld, men hele personen og hans gjerninger "skal kalles og være rettferdige og hellige, utelukkende av Guds nåde og barmhjertighet i Kristus" (SA C 13:2). Vi trenger alltid Guds tilgivende nåde, selv om vi skulle ha gode gjerninger (Apol 4:323). Guds hellige lov hjelper oss til denne erkjennelse (FC SD 6:21).

Gode gjerninger fortjener belønning

Gode gjerninger fortjener legemlige og åndelige belønninger (samme 366 ref 1 Kor 3:8), men de skal ikke prises på en slik måte at de krenker Kristi ære (Apol 4:189, jf 24, 198-201. FC SD 4:8). Når Skriften roser gjerningene, er hjertets rettferdighet og troen regnet med (Apol 4:365, 372).

Den motsatte bruk er ellers vanlig, for menneskene kan umulig fatte at syndenes forlatelse gis kun for Kristi lidelses og døds skyld (Apol 4:203).

5 Gode gjerningers nødvendighet

Hensikten med rettferdiggjørelsen

Artikkel fire i Konkordieformelen (Ep 4 og SD 4) har front mot en aktuell villfarelse: Den hevder at selv om troen ikke bygger frelsen på gjerningenes fortjeneste, så hører gjerningene nødvendigvis med til frelsen. (FC SD 4:27). Med denne sammenblanding blir Guds evangelium et annet evangelium, og troen den kvalifisertes tro.

Gud vil to ting med rettferdiggjørelsen ved tro - vi skal begynne å leve etter Guds lov og gjøre det gode (Apol 4:348), og med gode gjerninger skal vi befeste vårt kall (samme 20:12f. FC Ep 4:15, SD 4:33). Men ingen dødelig har evnen til å gjøre dette, slik Gud vil. Alt beror på Kristi virksomme nærvær ved troen.

For så vidt som de sanne troende er gjenfødt (rettferdiggjort), gjør de ikke gode gjerninger av tvang. De er ikke under loven, men under nåden. De gjør hva de er skyldige til, men med en villig ånd (Rom 6:14, 7:6, 8:14. FC Ep 4::10, samme SD 4:16). Gode gjerninger er Åndens frukter, som med nødvendighet følger troen og omvendelsen. (Pkt 2 – meningen med prekenembetet.)

6 Troens øvelse i det jordiske kall

Det er nødvendig å minne folk om gode gjerninger, så de søker Guds vilje og ære fremfor lønnen (Apol 4:198, 364. FC Ep 4:18). Da er vi henvist til gjerninger som har Guds bud for seg, enhver i sitt jordiske kall (Apol 15:25f). Der skal vi søke den kristne fullkommenhet og et hellig levevis. Der skal vi etterfølge Kristus i lydighet mot Guds bud, og ikke i lydighet mot menneskebud eller såkalte (mellomting el adiafora. CA 27:49-59, Apol 27:27, 36, 45-50).

Det jordiske kall hellig for Gud

Kallsarbeidet er hellig for Gud og behager ham ved den tro som mottar syndenes forlattelse (Apol 23:32 ref 1 Tim 2:15, Tit 1:15. Jf. Apol 15.25). Kristus triumferer over djevelen med gode gjerninger, også i den laveste kallsstilling og i det private liv (Apol 4:192).

Kallsarbeidet blir forsømt når man valfarter til messer for å få syndsforlattelse og Guds nåde der (SA B 2:18). Vi må ikke nedvurdere vårt jordiske kall, for så å søke kris-tenlivet et annet sted. Forførende er gjerninger under skinn av visdom og rettferdighet for Gud. Lar vi oss forføre, blir Kristi ære krenket og sjelen tar skade. (CA 26:8-11, 27:13. Apol 15:24-25, 27:37. Tr 48. Tr = Traktaten om pavens makt og myndighet.)

Den evangeliske fullkommenhet

Den består ikke i å forlate de borgerlige plikter, men i gudsfrykt og tro. Selvvalgte gjerninger er unyttige for Gud. Gud godtar kun den flukt eller avskjed som har Guds bud for seg, når maktmisbruk medfører fornektelse av evangeliet og avvik fra Guds ord. Da skal vi lyde Gud mer enn mennesker (Apg 5:29), og lide urett for evangeliets skyld. (CA 16:4, Apol 27:41).

Epost: kaare.svebak alfakrøll gmail.com